

INSCRIȚIE PE-O HARTĂ LITERARĂ – LAZĂR LĂDARIU

INSCRIPTION ON A LITERARY MAP – LAZĂR LĂDARIU

*Beatrice-Maria STANDAVID, dr. prof. gr. did. I
Colegiul Național Pedagogic „Mihai Eminescu”,
Târgu Mureș, România*

*Beatrice-Maria STANDAVID, PhD. prof. did. dg. I
„Mihai Eminescu” National Pedagogical College,
Târgu Mureș, Romania
ORCID: 0009-0001-4274-1726*

CZU: 821.135.1-94 „20”

DOI: 10.46727/c.10-11-11-2023.p100-104

Abstract. Lazar Lădariu is a writer from Mures. He established himself in Romanian literature through an original artistic vision. The feelings of love, life, death, time, purity, along with symbols of Romanian spirituality: the village, longing, faith - are the main themes of the creation.

The poet defines his condition characterized by a continuous state of restlessness. He finds stability by foreshadowing another universe - a unique poetic world.

Keywords: literature, sensibility, nature, cosmos, ephemera.

Argument. A vorbi despre un scriitor născut pe meleaguri mureșene este ca o primăvara eternă. Valorificarea operelor acestor promotori ai culturii este o datorie de onoare și o șansă de care devenim conștienți în timp. În realizarea materialului *Inscripție pe-o hartă literară – Lazăr Lădariu*, s-a realizat analiza literară a cinci volume ale autorului, utilizate ca material de studiu precum și aprecierile criticilor interesați de creația scriitorului.

Autorul – poet și prozator ardelean – s-a remarcat prin scrierile sale, adevărate comori care leagă trecutul și prezentul poporului nostru printr-un invizibil fir al admirației față de locurile în care au prins rădăcini adânci, oamenii acestor meleaguri.

Cuvinte-cheie: literatură, sensibilitate, natura, cosmos, efemer.

I. PERIPLU BIOGRAFIC

1.1. Coordonatele unui destin

Lazăr Lădariu s-a născut 25 martie 1939, pe plaiuri mureșene în Idicel-Sat, ca fiu al lui Mihail și al Fironicăi și a decedat în 1 ianuarie 2019, în Târgu Mureș. [8].

Clasele primare și gimnaziale le face în Idicel-Sat, respectiv Ideciul de Sus. Urmează, apoi, Liceul „Papiu Ilarian” Târgu-Mureș. În anul școlar 1957-1958 își începe cariera didactică, fiind profesor suplinitor la Urisul de Sus, iar în 1958, în urma examenului de admitere, devine student la Facultatea de Filologie de la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, pe care o termină în 1963. Timp de 6 ani, este asistent universitar la Institutul Pedagogic din Târgu-Mureș.

Descoperă plăcerea de a scrie, iar anul 1970 reprezintă debutul publicistic al lui Lazăr Lădariu, când devine corespondent la un cotidian bucureștean *Satul socialist*.

A publicat peste 8000 de articole, iar poeziile i-au fost traduse în numeroase limbi: germană, rusă, maghiară, sârbă, albaneză.

Despre cărțile apărute, au avut aprecieri favorabile critici și istorici literari, scriitori și ziariști: Laurențiu Ulici, Alex Ștefănescu, Cornel Moraru, Gheorghe Perian, Constantin Sorescu, Constantin Crișan, Mihai Sin, Iulian Boldea, Valentin Marica și încă mulți alții.

De-a lungul timpului, Lazăr Lădariu a fost membru al Cenaclurilor literare „Liviu Rebreanu” și „Vatra”, unde a activat până în 1985. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România și al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România.

Activitatea literară s-a concretizat în apariția numeroaselor volume de poezie și proză, publicistică, articole, eseuri, alocuțiuni parlamentare, culegeri de folclor.

1.2. A vorbi despre începuturi...

Pentru Lazăr Lădariu, poezia reprezintă „*mișcarea imaginației pe câmpul hârtiei*”, o formă de existență din care izvorăște „*plânsul unui ochi nevinovat*”, zborul cu înălțările și căderile cu care mereu trăim. Poetul afirmă cu mândrie că această dragoste pentru poezie și literatură o datorează profesorului său din liceu, Alexandru Nedelcu.

În perioada liceului, Lazăr Lădariu a scris prima poezie, dar nu a arătat-o nimănui. Mai târziu, a fost încurajat de un coleg și de Romulus Guga să participe la cenaclu, perioada în care și-a format stilul literar. Adevărata întâlnire a lui Lazăr Lădariu cu poezia a avut loc prin Lucian Blaga.

Prima poezie publicată a fost în ziarul „Steaua roșie”, dar adevărata consacrare a venit mai târziu, după concursul de debut, concretizat în „Caietul” de la Albatros, alături de mulți alți poeți. Lazăr Lădariu consideră un câștig faptul că „*trenul său a sosit mai târziu decât al altora*”.

Continuă să scrie în clipe de răgaz și publică o serie de volume.

II. DIAGRAMA UNEI CREAȚII

2.1. Despre poezie

O incursiune în creația lirică a lui Lazăr Lădariu conturează o personalitate complexă a lumii literare contemporane, un poet care trăiește o perfectă comuniune cu lumea înconjurătoare și cu sine însuși.

Talent înnăscut, autor a numeroase poeme memorabile, Lazăr Lădariu a intrat în memoria cititorilor ca un poet sensibil, care reflectă asupra unor principii de bază ale vieții: sentimentele de dragoste, viața, moartea, timpul, puritatea, dar aduce în prim-plan, într-o viziune proprie și simbolurile spiritualității românești: satul, dorul, credința.

Temele care ilustrează sensibilitatea poetului: condiția omului, soarta schimbătoare, ireversibila trecere a timpului, rotirea anotimpurilor, pot fi exemplificate făcând apel la câteva opere lirice, urmărindu-le evoluția în etape diferite ale creației. Volumele avute în vedere sunt: „Câmpuri cosite de ceață” (1985), „Planete pentru iscoadele albe” (1995), „Dimineți fără coloane” (1994), „Onomastica ierbii” (2001), „Litaniile cerului” (2006).

Volumul de debut individual „Câmpuri cosite de ceață” (1985) se constituie într-un material cu forță de expresivitate și sugestie. Metatextual, se întrevide o continuă stare de neliniște și emoție constructivă, menită să aducă în fața lectorului imaginea poetului conștient de propria sa valoare, dar și de rolul poeziei – „*formă de rezistență a spiritului la abandonarea în anonimat*”, așa cum aprecia criticul Cornel Moraru. [7, p. 2].

Poemele apărute la Editura Dacia din Cluj Napoca, dedicate „*Soției, Doinița Steluța*”, sunt prefațate de Alex Ștefănescu, cu un material intitulat „Modernitatea unui tradiționalist”. [4, p. 78].

Volumul „Planete pentru iscoadele albe” (1995) se constituie într-o trecere în revistă a sentimentelor umane supuse trecerii ireversibile a timpului. Cuprinde texte în proză, între care sunt

intercalate poezii dedicate fiecărui anotimp. Cele douăsprezece planete ale lunilor sunt închinat *Iscoadelor albe*, fulgilor de nea, care cotropesc orașul „*cu nepoftitul lor plâns de zăpezi*”, așa cum imagina poetul

În „*Dimineți fără coloane*” (1994) autorul realizează un univers imaginar, în care lumina dezvăluie cititorului o lume lipsită de limite și de suport material. Relația dintre condiția omului supus marii treceri și perenitatea elementelor naturii se constituie în leitmotive ale volumului.

Un alt volum, „*Onomastica ierbii*” (2001), reia tema trecerii ireversibile a timpului. Dilema pe care o evidențiază Lazăr Lădăriu pe parcursul întregului volum se referă la incapacitatea poetului de a recepta timpul ca pe un aliat. „*Recenta carte de versuri a lui Lazăr Lădăriu poartă un titlu semnificativ, ceva ce relevă din timbrul ei, tulburător și melancolic, oracular și grav totodată, dar și din substratul etnic ce alimentează multe din piesele de rezistență ale volumului „Litaniile cerului”, astfel a fost primit volumul de critica de specialitate [1, p. 6].*

2.2. Condiția omului într-un timp trecător

Condiția omului trecător printr-o lume ce nu-l acceptă întotdeauna și reprezentarea timpului care păstrează amintirea neștersă, sunt temele definatorii ale poeziei *Expulzat cu bucurie din Teritoriul Nimănui*, [2, p. 53] din volumul „*Câmpuri cosite de ceață*”. Textul emoționează prin cadrele inedite ce surprind transformările existențiale la care e supus omul între viață și moarte, conturând astfel mai clar tema sorții umane, aflate în continuă schimbare, deși în esență rămâne aceeași.

Metafora *Teritoriul Nimănui* e un spațiu închipuit bântuit de șerpi – simbol al păcatului, dar și de prezența unui *lup al singurătății*. Izolarea poetului într-o casă *de sub pământ* – spațiu al damnării, dar și al creației – sugerează prezența unui cadru ostil și întunecat în care doar *raftul cu cărți* reprezintă o atracție pentru același veșnic oaspete. Repetabilitatea vizitelor, introduce motivul timpului etern, neschimbat și continuu pentru poetul care își acceptă cu demnitate și cu bucurie condiția: „*între naștere și moarte / vizitatorul se întoarce în fiecare seară*”.

Volumul „*Dimineți fără coloane*” aduce în prim plan un alt motiv ce caracterizează condiția omului al cărui trup devine în timp o carceră a sufletului.

Poemul *Din închisoarea trupului meu* se caracterizează prin prezența motivului semințelor ca simbol al continuei regenerări a materiei. Autorul își găsește echilibrul prin intuirea unei alte realități – *eu și malul* – ce reprezintă doi poli existențiali constituiți în părți, ale aceluiași întreg, unite în singurătate. [3, p. 55].

Asemenea omului supus marii treceri și natura pare efemeră, idee exprimată prin metafora malului *nins cu pădăii*, sau prin redarea culorilor de toamnă care îmbracă pădurea. Conștientizarea relației dintre om și natură îl determină pe poet să-și simtă sufletul prizonier în închisoarea trupului, din care, în timp, va răsări mesteacănul. Simbolul acestui copac tulbură prin semnificația sa – coaja sa albă ascunde o viață ce palpită în tăcere: *Depart, / prin aripa transparentă / respiră semințele*.

Ultimii cai face parte din ciclul *Planeta de februarie* din volumul „*Planetă pentru iscoadele albe*”. Titlul poeziei sugerează trecerea iernii puțin câte puțin, timp în care poetul își conștientizează statutul de ființă trecătoare. [4, p. 35].

Autorul utilizează o metaforă sugestivă, pentru a reda imaginea fulgilor de zăpadă, care, într-o cernere a zădărniciilor, într-un *dans somnambulic*, au înfiorat înaltul: *caii cei albi, / doar doi au rămas*. Într-o lume în care doar albul zăpezii este imaculat, poetul simte dorința de a evada dincolo de *zidul cercului*, unde se întrevăd alte fire ale existenței, unde se poate produce miracolul trăirii și al nădejzii: *Dincolo de zidul cercului...se auzea doar herghelia mării*. Versurile finale ale poeziei sunt

simbolice pentru ultimele zile ale iernii în care *ploua cu fluturi pedepsiți*. Fulgii de nea s-au transformat ușor, ușor în picături de ploaie, murind sub ochii noștri.

Tematic, poezia se constituie și într-o meditație asupra sentimentului că omul este supus marii treceri.

O altă viziune asupra trecerii timpului ce-și pune inevitabil amprenta asupra condiției umile a omului e evidentă în volumul „Onomastica ierbii”.

În poezia *Treceri*, din volumul „Onomastica ierbii” privirea poetului se ridică de la pământul marcat de conturul strident al macului într-un lan de grâu, la spațiul cosmic în care luna tresare printre nori, cu simțuri amorțite, pentru a se odihni alături de viețuitoarele acvatice în unda rece a izvoarelor de munte. [5, p. 29].

Transcenderea în această atmosferă imaginată a fost posibilă datorită calității sufletului poetului de a migra în timp și spațiu: „*trecere tăcută / într-o altă lume / de noi odinioară trăită*. Prezentul etern al verbelor: *cântă, tremură, tresare*, conferă existenței o valoare perenă, în care numai autorul deține capacitatea unică de a percepe mișcarea lumii. Trecerile tăcute ale elementelor naturii sunt păstrate de memoria afectivă a unui timp regăsit.

Simbolul *somnului*, prezent în secvența inițială a poeziei, motivează deplasarea atenției poetului, în lumea florei și a faunei surprinse în trăsăturile lor definitorii.

O necuprinsă rugăciune e poezia *Nocturnă* din volumul „Litaniile cerului”. [6, p. 74].

Forma aparent clasică a structurii versurilor nu împiedică poetul să se exprime într-o manieră modernă. Relația pe care o stabilește de data aceasta între condiția sa trecută și prezentă e realizată prin intermediul unui timp care nu operează modificări la nivel comportamental.

Repetabilitatea acțiunii, întâlnită într-o altă formă în poemul *Expulzat cu bucurie din Teritoriul Nimănu*, din volumul „Câmpuri cosite de ceață”, nu provoacă monotonie, ci retragerea în sine a potului: *De ani și ani mă scald tot mai tăcut*

Metaforele *grâul amintirii* și *cicatricile de nori* conturează spectrul cerului în care poetul își caută liniștea – o lume imaginată ca un eden nocturn. Atmosfera de calm și liniște în care Lazăr Lădariu se caută pe sine, poate fi identificat, la un alt nivel, cu spațiul larg și generos al poeziei. Dominarea astrului nopții e exprimată poetic printr-un epitet ornat: *blânda lună, mare, argintată*

Statutul de ființă izolată într-un cadru feeric oferă textului nuanța unei creații romantice pliate pe sufletul sensibil al autorului.

CONCLUZII

Succinta *Inscripție pe-o hartă literară*, ni l-a dezvăluit pe Lazăr Lădariu ca o personalitate apreciată de locuitorii județului Mureș, datorită faptului că a fost atras din totdeauna de literatura națională, universală, de istorie, de agitația deloc liniștitoare a vieții cotidiene și politice.

Emoție – dragoste – frumusețe, acestea ar putea fi coordonatele ce definesc arta lui Lazăr Lădariu, poetul care și-a ascultat întotdeauna inima fără să se mintă, reușind astfel să găsească chei prețioase pentru ușa sufletului fiecărui lector.

Despre Lazăr Lădariu ca poet se pot spune multe: el este unul dintre puștii care reușește să scrie pentru mai multe tipuri de cititori: unii văd măiestria cu care este scrisă poezia, mijloacele artistice deosebite folosite și o apreciază din acest punct de vedere, alții însă, sunt capabili să citească „printre rânduri” și să înțeleagă ceea ce poetul ca persoană vrea să exprime, trăirile și sentimentele lui sau părerea despre un anumit lucru.

Esențială în scenariul liric al autorului, tensiunea limbajului tinde spre un orizont de semnificații nebănuite, dar niciodată exprimate deplin, definind astfel condiția însăși a poeziei.

Lazăr Lădariu este un om care a reușit să ajungă o persoană respectată și apreciată prin muncă asiduă și care nu a uitat de locurile în care s-a născut și de viața pe care a dus-o acolo, evocând frumusețile locurilor natale de câte ori avea ocazia.

BIBLIOGRAFIE

1. BOLDEA, I. *Litanii celeste*. În *Cuvântul liber*. 2007, nr 4. ISSN 1221-4310.
2. LĂDARIU, L. *Câmpuri cosite de ceață*. Cluj-Napoca: Dacia, 1985. 72 p.
3. LĂDARIU, L. *Dimineți fără coloane*. Târgu-Mureș: Tipomur, 1994. 106 p. ISBN 973-9168-25-6,
4. LĂDARIU, L. *Planete pentru iscoadele albe*. Târgu-Mureș: Tipomur, 1995. 80 p. ISBN 973-9168-50-7.
5. LĂDARIU, L. *Onomastica ierbii*. Târgu-Mureș: Tipomur 2001.
6. LĂDARIU, L. *Litaniile cerului*. Târgu-Mureș: Nico, 2006, 98 p. ISBN 978-973-1728-21-6.
7. MORARU, C. *Poezia lui Lazăr Lădariu*. În *Vatra*. 1987, nr 3. ISSN 2066-0952.
8. xxx *S-a stins din viață poetul și jurnalistul Lazăr Lădariu*. Disponibil: <https://www.zi-de-zi.ro/2019/01/01/s-a-stins-din-viata-poetul-si-jurnalistul-lazar-ladariu/> (vizitat 10.08.2023).